

Handläggare
Katarina Munier
Telefon: 08-508 25 465

Till
Socialnämnden
2018-02-20

Utvidgat hinder mot erkännande av barnäktenskap (SOU 2017:96)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Veronica Wolgast
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Utvidgat hinder mot erkännande av barnäktenskap*, SOU 2017:96.

Enligt regeringens direktiv ska utredningen, oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag till författningsändringar som innebär att utländska barnäktenskap inte ska erkännas om någon av parterna var under 18 år när någon av dem kom till Sverige. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Förvaltningen ser positivt på förslaget som innebär att barn i Sverige, oavsett medborgarskap och hemvist, får samma skydd mot barnäktenskap. Utländska barnäktenskap, där ingen av parterna har någon anknytning till Sverige, ska inte erkännas om någon av parterna var under 18 år när någon av dem kom till Sverige.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Utvidgat hinder mot erkännande av barnäktenskap*, SOU 2017:96, för yttrande till socialnämnden, överförmyndarnämnden och Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter. Remisstiden sträcker sig fram till 23 februari 2018.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet 14 februari 2018 och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet 15 februari 2018.

Ärendet

Nedan görs en kortfattad beskrivning av ärendet. Ärendet i sin helhet går att hämta på

<http://www.regeringen.se/4adfba/contentassets/75c08a57f1e648c59327cc77e4d8af2a/utvidgat-hinder-mot-erkannande-av-utlandskabarnaktenskap-sou-2017-96.pdf>

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Enligt direktiven ska den del av uppdraget som avser erkännande av utländska barnäktenskap redovisas i ett delbetänkande. Den 29 juni 2017 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv för utredningen. Av dessa följer att utredaren även har i uppdrag att bl.a. analysera och ta ställning till möjligheterna att införa mer effektiva verktyg för att förebygga och förhindra att personer med anknytning till Sverige tvingas ingå äktenskap eller könsstympas utomlands, liksom åtgärder för att framtvinga eller underlätta ett återförande till Sverige av den utsatta personen.

Utredningen överlämnade i december 2017 delbetänkandet *Utvidgat hinder mot erkännande av utländska barnäktenskap*, SOU 2017:96. Utredningen fortsätter med resterande frågor.

Utgångspunkten i svensk äktenskapsrätt är att den som är under 18 år inte har nått den mognad som krävs för att självständigt ta ställning i sådana personliga och ekonomiska frågor som uppkommer i ett äktenskap. Den som är under 18 år får därför inte ingå äktenskap i Sverige. Efter lagändringar år 2014 har utrymmet att erkänna utländska äktenskap som ingåtts av barn med anknytning till Sverige i stort sett försvunnit. När det däremot gäller utländska äktenskap där parterna inte har anknytning till Sverige

genom medborgarskap eller hemvist, ska dessa som utgångspunkt erkännas (1 kap. 8 a § första stycket lagen [1904:26 s.1] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, IÄL) och utrymmet att vägra erkännande är enligt nuvarande lagstiftning begränsat. Äktenskap kan i dessa fall nekas erkännande enbart om det är fråga om ett tvångsäktenskap (1 kap. 8 a § första stycket 2 IÄL) eller om det skulle anses uppenbart oförenligt med grunderna för vår rättsordning att erkänna äktenskapet, s.k. ordre public (7 kap. 4 § IÄL).

Under de senaste åren har ett stort antal människor sökt sig till Sverige från andra länder och många av dem som kommit hit är barn. En del av barnen har ingått äktenskap utomlands.

Utredningens överväganden och förslag som rör barn tar sin utgångspunkt i barnkonventionen. Det anknytningskrav som i dagsläget finns i 1 kap. 8 a § IÄL kan ifrågasättas mot bakgrund av flera artiklar i konventionen. Barnkonventionen ställer vidare krav på att konventionsstaterna ska verka för att motverka skadliga sedvänjor (artikel 24.3). Barnäktenskap har utpekats som en sådan.

Vidare är Sverige skyldigt att tillgodose alla barn som befinner sig i landet de rättigheter som slås fast i barnkonventionen. Principen om ickediskriminering (artikel 2) är tydlig med att alla barn som befinner sig inom statens jurisdiktion ska åtnjuta det skydd som barnkonventionen garanterar. Konsekvensen av att ha en lagstiftning med ett anknytningskrav likt den i 1 kap. 8 a § 1 IÄL blir emellertid att inte alla barn inom statens jurisdiktion åtnjuter samma skydd mot barnäktenskap. Bl.a. har Barnombudsmannen uppmärksammat detta och menar att det är oacceptabelt att Sverige har olika måttstockar för huruvida ett äktenskap godkänns beroende på om barnet har sin hemvist i Sverige eller kommer hit som asylsökande.¹

Omsorgen om alla barns bästa, oavsett härkomst, och den senaste utvecklingen i samhället, med ett ökat antal barn – utan tidigare anknytning till Sverige – som redan har ingått äktenskap när de kommer hit, medför att det är nödvändigt att säkerställa att lagstiftningen är tydlig och adekvat. Utgångspunkten är att barn inte ska leva i äktenskap och att alla barn har samma rätt till stöd och skydd.

Ett nekat erkännande av ett utländskt äktenskap innebär att det

saknar rättsverkningar i Sverige. En underårig vars äktenskap inte erkänns här i landet kan t.ex. inte hävda någon rätt till underhåll, vare sig den underårige bor tillsammans med sin partner eller inte, och en underårig som vill lämna sin partner har inte heller någon rätt till eller rätt att överta gemensam bostad eller gemensamt bohag under andra förutsättningar än som följer av de särskilda reglerna om sambor. Inte heller har den underårige en legal rätt att arva sin partner om äktenskapet inte erkänns. Detta bör enligt utredningen dock inte ge anledning till slutsatsen att en underårig skulle vara sämre ställd som ogift än som gift och att det kan vara ett skäl för att utländska barnäktenskap ändå ska erkännas. Utgångspunkten för den svenska lagstiftningen är att barn i första hand ska skyddas av de regler som tar sikte på att värna barnets rätt och barnets intressen, och inte av de äktenskapsrättsliga reglerna.

Av utredningen framgår att det i princip inte finns ett behov för barn att omfattas av de rättsverkningar av ett äktenskap som omnämns. Arvsrätten är i stort sett det enda område inom vilket barnets rätt inte är tryggad av andra rättsregler än de som följer av äktenskapets rättsverkningar. Barnet förlorar sin arvsrätt efter sin make om det utländska äktenskapet inte skulle erkännas i Sverige.

Konsekvenserna härav förväntas dock enligt utredningen inte bli alltför ingripande då parterna som huvudregel inte har haft möjlighet att inrätta sig efter äktenskapet under någon längre tid. Det övergripande intresset av att motverka barnäktenskap väger också tyngre än arvsrätten.

Hur konsekvenserna av ett nekat erkännande av ett äktenskap i praktiken upplevs av den enskilde kan vara svårt att förutse. Det kan å ena sidan leda till att barnet känner lättnad. Å andra sidan kan barnet känna sig utlämnad med bristande stöd från sin närmaste omgivning och en kulturell hemlöshet som följd. Myndigheternas ansvar för barns välmående, skydd och vägledning bör därför understrykas. Utredningen kommer därför att återkomma till detta och formerna för samverkan mellan myndigheterna i sitt slutbetänkande.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att förslaget är väl avvägt och ställer sig positivt till utredningens förslag att hinder mot erkännande av barnäktenskap bör utvidgas till fall, där parterna inte har någon anknytning till Sverige genom medborgarskap eller hemvist, och om någon av parterna var under 18 år när någon av dem kom till Sverige.

Bilagor

1. Remiss av *Utvidgat hinder mot erkännande av barnäktenskap*,
SOU 2017:96